یادداشت

عربستان نیازمند همکاری با ایران است

حسن هانی‌زاده
تحلیلگر مسائل خاورمیانه

مذاکرات ایران و عربستان از فروردین ماه سال گذشته در بغداد با نظارت دولت آقای مصطفی الکاظمی، نخست‌وزیر این کشور آغاز شد و ۵ دور مذاکرات چالشی و نفسگیر میان دو هیات ایرانی و سعودی انجام شد. یکسری پیشرفت‌هایی در حین مذاکرات پیشین به وجود آمد که از جمله آنها می‌توان به جنگ یمن اشاره کرد که ایران بارها به طرف سعودی در خصوص پایان دادن به جنگ ظالمانه علیه مردم یمن هشدار داده بود و سعودی‌ها در آخرین دور مذاکرات موفق شدند که به صورت یکجانبه آتش‌بس اعلام کنند و از سه ماه گذشته به این طرف آتش‌بس در یمن پایدار و برقرار است. به نظر می‌رسد که شرایط منطقه به گونه‌ای است که سعودی‌ها احساس می‌کنند که باید از نقش تخریبی خود در سوریه، عراق، یمن، لبنان و منطقه فاصله بگیرند. بسیاری از مواردی که ایران مطرح کرده و خواسته‌های ایران در طول ۵ دور مذاکرات گذشته نیز در بغداد محقق شده و ایران توانسته طرف سعودی را متقاعد کند که باید نقش تخریبی خود را در منطقه کاهش دهد و به سمت ایفای نقش مثبت در حل مناقشات مثبت حرکت کند. لذا با توجه به اینکه اخیراً هم محمد بن سلمان ولیعهد عربستان از سوی پدر خود به عنوان نخست‌وزیر منصوب شده و این بالاترین پست اجرایی پس از پادشاهی در عربستان است نشان می‌دهد که حاکمیت عربستان به سمت پادشاهی محمد بن سلمان حرکت می‌کند و به زودی وی جانشین پدرش خواهد شد. به همین دلیل محمد بن سلمان سعی می‌کند که حاشیه امنی برای خود در جهت رسیدن به پادشاهی در عربستان ایجاد کند. از این رو به نظر می‌رسد که ۵ دور مذاکراتی که انجام شده ویژگی‌های مثبتی داشته باشد. اما دور ششم دور حساسی است و مسائل سیاسی و روابط دیپلماتیک بین ریاض و تهران مطرح خواهد شد و به نظر می‌رسد که در آینده وزرای دو کشور ایران و عربستان در بغداد بیانیه مشترکی برای از سرگیری مناسبات و افتتاح سفارتخانه‌های دو کشور صادر خواهند کرد و مناسبات ایران و عربستان از سر گرفته خواهد شد. ضمن اینکه سیاست‌های عربستان سعودی نیز تابعی از سیاست‌های آمریکاست. از سوی دیگر باید توجه داشت که اکنون عربستان تلاش می‌کند که در رخنثر خود توازن کند ایجاد کند. اخیراً عربستان آسمان خود را روی هواپیماهای سافریوری رژیم اسرائیل باز کرده و این نشان می‌دهد که به موازات برقراری رابطه مجدد و دیپلماتیک با ایران ممکن است عربستان به سمت برقراری رابطه با اسرائیل هم حرکت کند که این تعامل تعریف سیاست خارجی عربستان نوعی توازن بین دولت‌ها و بازیگران منطقه است. اینز نیز یکی از بازیگران مهم منطقه است که عربستان سعودی نیازمند همراهی و همکاری با ایران است. از سوی دیگری در تحولات منطقه‌ای نیز عربستان به عنوان یک کشور اسلامی و عربی می‌تواند نقش مثبتی در حل بسیاری از مناقشات منطقه از جمله عراق و سوریه، فلسطین و... ایفا کند. آنها به اعتبار اینکه عضو اتحادیه عرب، شورای همکاری خلیج فارس، سازمان همکاری‌های اسلامی و عضو اوپک هستند جایگاه ممتازی دارند اما در گذشته نقش تخریبی داشته‌اند اما امروز به این نتیجه رسیده‌اند که این نقش تخریبی راه به جایی نخواهد برد و باید مسیر خود را تغییر دهند و تغییر مسیر هم از دروازه‌های تهران عبور می‌کند. به همین دلیل به نظر می‌رسد که عربستان سعودی در صدد بازنگری در سیاست‌های منطقه‌ای خود بر آمده که این می‌تواند به کاهش بحران‌های منطقه‌ای کمک کند.

دریچه

حسین کنعانی‌مقدم:

از بلاتکلیفی مذاکراتی بزرگ‌ترین ضربه را می‌خوریم

مذاکرات برجامی در وضعیت بلاتکلیفی به سر می‌برد. در حالی که آمریکا از به‌بن‌بست رسیدن مذاکرات سخن می‌گوید، ایران برعکس می‌خواهد صحنه دیپلماسی را فعال و پرتحرک نشان دهد. در این خصوص یک فعال سیاسی اصولگرا درباره آخرین وضعیت مذاکرات برجامی گفت: ایران اکنون قدرت هسته‌ای است و طبیعتاً اژانس و شورای حکام ایران را به عنوان یک قدرت هسته‌ای مورد رصد قرار می‌دهند. چه برجام احیا شود و چه نشود ما به عنوان یک قدرت هسته‌ای باید یکسری تعهدات بین‌المللی را در چارچوب ان پی تی داریم. حسین کنعانی مقدم اظهار کرد: دموکرات‌ها معتقدند احیای برجام پیش از انتخابات کنگره به ضرر این حزب و دولت بایدن است، بر همین اساس دولت واشنگتن سعی خواهد کرد که تا انتخابات صبر کند و بعد از آن موضوع مذاکرات را از سر بگیرد. در این فاصله اژانس و ایران بر سر موضوعات پادمانی گفت‌وگو خواهند کرد بنابراین تحریم‌ها تا زمان بازگشت آمریکا به برجام برداشته نمی‌شود. این تحلیلگر مسائل سیاست خارجی افزود: خیلی وقت است پرونده برجام بسته شده است. الان فقط موضوع تحریم‌ها روی میز قرار دارد. آمریکا پذیرفته بود در قبال یکسری از گام‌های ایران، یکسری تحریم‌ها را لغو کند، وقتی آمریکا به تعهداتش عمل نکرد بنابراین عملا تعهدی هم برای ایران باقی نمی‌ماند. وی با بیان اینکه برجام مُرده است و باید فاتحه‌اش را خواند، ادامه داد: وقتی ایران از موضوع لغو تحریم‌ها متنفع نشود، طبیعتاً آن طرف معادله سعی خواهد کرد در قالب رعایت چارچوب‌های ان پی تی قدرت هسته‌ای‌اش را بیشتر کند.

جعفر قنادباشی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

تل آویو در آذربایجان عامل ناتوست

◀ عربستان از سیاست تنش‌زدای خود عدول کرده است

◀ نقش آفرینی در منطقه، هدف عراق از میانجیگری بین تهران و ریاض

◀ اسرائیلی‌ها در آذربایجان خود را دلال حمایت‌های غرب معرفی کرده‌اند

آرمان ملی- احسان اسقایی: ایران و عربستان با واسطه‌گری عراق در حال بازسازی روابط فی‌مابین هستند. چندین نشست بین مقامات دو کشور در ارتباط با حل مسائل اختلافی برگزار شده است و برخی خبر از آمادگی عراق برای برگزاری نشست مشترک بین وزرای خارجه ایران و عربستان می‌دهند. البته هنوز این نشست برگزار نشده و خبری نیز در ارتباط با برگزاری آن در آینده نزدیک منتشر نشده است. به نظر می‌رسد ریاض در انتظار است تا تکلیف پرونده هسته‌ای ایران مشخص شود، آنگاه به منظور توسعه روابط خود با تهران تصمیم‌گیری کند. البته این احتمال هم وجود دارد که تاخیر در برگزاری نشست مشترک بین ایران و عربستان به منظور از سرگیری روابط دوجانبه به علت اوضاع داخلی نه چندان مطلوب در عراق باشد. چون عراق نیازمند آن است که با این نشست مشترک عملا خود را دارای جایگاهی در معادلات دیپلماتیک منطقه نشان دهد. از این منظر فعلا برگزاری نشست مشترک بین ایران و عربستان را به تاخیر انداخته تا نوعی ثبات در بغداد ایجاد شود. در هر صورت با توجه به اینکه دولت سیزدهم از ابتدا تاکنون سیاست خارجی خود را بر مبنای توسعه روابط دوجانبه با کشورهای اسلامی و خصوصا کشورهای منطقه قرار داده است، احیای روابط ایران و عربستان دور از ذهن نیست. «آرمان ملی» به منظور بررسی تحرکات صورت گرفته بین ایران و عربستان برای احیای روابط دیپلماتیک دوجانبه با جعفر قنادباشی، کارشناس روابط بین‌الملل به گفت‌وگو پرداخته است که در ادامه می‌خوانید.

◀ ایران و عربستان با وجود اختلافات در مباحث مختلف از جمله تناقض در نگاه به منطقه و اینکه هرکدام سر یک طیف از معادلات غرب آسیا هستند به این نتیجه رسیده‌اند که روابط فی‌مابین را احیا کنند. چه شد که طرفین با وجود اختلافات به این سمت و سو حرکت کردند؟

در زمان دولت گذشته یعنی دولت دوازدهم روندی به منظور احیای روابط بین تهران و ریاض آغاز شد اما این روند به علت تغییر دولت در ایران با تعویق روبه‌رو شد اما مدتی است که روند قبلی از سرگرفته شده است. مذاکرات بین ایران و عربستان به گونه‌ای پیش رفته است که طرفین آن را مثبت تلقی کرده‌اند. این تلقی در زمینه برقراری مجدد روابط و بازگشایی سفارت دوکشور است. این مذاکرات همراه با نیت دوجانبه صورت گرفته است. مذاکرات بین ایران و عربستان نشان دهنده آن است که عربستان از برخی تنش‌آفرینی‌ها در گذشته خود دست برداشته است. با توجه به شرایطی که در منطقه و جهان می‌گذرد، مذاکره بین ایران و عربستان هم تشدید شد. آنچه بر مذاکره بین دو کشور سایه انداخته است، برخی کنش‌ها و واکنش‌ها بین جریان‌های بین‌المللی و منطقه است. با این حال ایران بنا به سیاست راهبردی که در دستورکار قرار داده است و بر آن اساس تنش‌زدایی در منطقه را دنبال می‌کند، به این مورد توجه کرده است. ایران خواهان آن است که هرگونه تنشی که موجب سوءاستفاده قدرت‌های خارجی در منطقه می‌شود، از بین رود و شرایطی درمنطقه به وجود آید که قدرت‌های خارجی توجیهی برای حضور خود در منطقه نداشته و از آن شرایط سوءاستفاده نکنند. از این رو ایران همچنان بر راهبرد خود مبنی برکاهش تنش در منطقه تاکید دارد.

> ایران خواهان آن است که هرگونه تنشی که موجب سوءاستفاده قدرت‌های خارجی در منطقه می‌شود، از بین رود و شرایطی درمنطقه به وجود آید که قدرت‌های خارجی توجیهی برای حضور خود در منطقه نداشته و از آن شرایط سوءاستفاده نکنند

◀ آنچه موجب قطع رابطه ایران و عربستان شد، چه بود؟

عدول عربستان از شرایط متعادل در ارتباط با ایران ریشه بحران در روابط تهران- ریاض است. عربستان به یک سری از خصومت‌ها در منطقه دست زد و موجب بدبینی‌هایی شد، به طوری که روابط ایران و عربستان تحت تاثیر آن تنسات نادرست به مرحله قطع روابط رسید. اگر این روابط مجددا در حال از سرگیری است بخشی از آن به این علت است که عربستان از سیاست تنش‌زدایی خود عدول کرده است. با این حال عربستان مانند برخی از کشورهای دیگر در رابطه با ایران، از توصیه‌ها و سیاست‌های برون‌مرزی متاثر است و به تناسب خصومت‌هایی که برخی دولت‌های غربی علیه ایران اعمال می‌کنند، به همان تناسب در رابطه ایران عمل می‌کند. این مورد نقطه ضعف برای عربستان و مانعی بزرگ برای احیای روابط ایران و عربستان است. عربستان از کمک به گروه‌های تجزیه‌طلب در ایران و گروه‌های تروریستی در منطقه و ایران کوتاهی نمی‌کند. کمک به تروریست‌ها از سوی عربستان مساله مهمی است که هیچ گاه از سوی تهران نادیده گرفته نمی‌شود.

◀ عراق در این مرحله تلاش‌های زیادی صورت داد تا رابطه عربستان و ایران بهبود یابد، چه چیزی از بهبود رابطه تهران- ریاض عاید بغداد می‌شود؟

اینکه عراق در برقراری رابطه بین ایران و عربستان نقش‌آفرینی می‌کند، دلایلی دارد. یکی از این دلایل این است که عراق دو همسایه بزرگ و قدرتمند در دو سویه خود دارد. عربستان و ایران آن دو همسایه هستند و فقدان ارتباط این دوکشور با هم به نفع بغداد نیست. همچنین عربستان و ایران دارای دو ساختار متفاوت از یکدیگر هستند. در عربستان مردم‌سالاری و توجه به آرای مردم جایی ندارد اما در ایران طی ۴۳ سال گذشته حدود ۴۰ انتخابات برگزار شده است. این مورد در آن معناست که دو ساختار سیاسی متفاوت در دو کشور حکمفرماست و این دو کشور در عرصه سیاست خارجی نیز ۱۸۰ درجه با یکدیگر متفاوت عمل می‌کنند. عربستان آنقدر با آمریکا همکاری می‌کند که واشنگتن از آنها با عنوان گاو شیرده یاد می‌کنند. این در حالی است که ایران به عنوان دشمن‌ترین دشمن آمریکا معرفی شده است. اختلاف ایران و آمریکا در حدی است که با به شهادت رساندن سردار سلیمانی ایران وارد فاز نظامی علیه آمریکا هم شد. از این رو بغداد اینگونه می‌اندیشد که این دو همسایه به‌شدت متضاد، اگر به هم نزدیک نشوند اثرات آن تضاد بر بغداد اثر گذار خواهد بود. لذا تلاش دارند از این تضاد رهایی یابند. همچنین عراق از زمان حمله آمریکایی‌ها و سرنگونی صدام به این سو نتوانسته در عرصه سیاست خارجی رویکرد قابل دفاعی داشته باشد و نقش مثبتی در منطقه ایفا کند. مردم عراق خواستار این هستند که بغداد به عنوان یک کشور بزرگ منطقه که دارای ثروت و فرصت‌های زیادی است، در معادلات مختلف نقش‌آفرین باشد. افرادی در عراق در عرصه سیاسی هستند که برای قوایدانتخاباتی تلاش می‌کنند تا اندازه‌ای به این خواست افکار عمومی پاسخ دهند و تصور می‌کنند که نقش‌آفرینی در ارتباط با رابطه ایران و عربستان می‌تواند شروعی برای نقش‌آفرینی سیاسی عراق در منطقه باشد.

◀ در طول سال‌های پسابرجام آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها دست به ایران هراسی در منطقه زدند، به‌طوری که تحت تاثیر همین ایران هراسی برخی از کشورهای غرب‌گرای منطقه عملا به سمت بهبود رابطه خود با تل آویو حرکت کردند. احیای رابطه ایران و عربستان تا چه میزان می‌تواند این روند را متوقف کند؟

هرگونه همکاری کشورهای اسلامی و دوستی و نزدیکی روابط این کشورها کمک می‌کند که سیاست‌های ضد ملت‌ها و کشورهای اسلامی با موانعی روبه‌رو شوند و ناکام بمانند. سیاست تل‌آویو هم همواره سیاستی سلطه‌طلبانه و افزون‌خواهانه در عرصه ارضی بوده است. اسرائیل از تاسیس تاکنون همواره به دنبال تضعیف کشورها بوده است. از این رو طبیعی است اگر ایران و عربستان با یکدیگر رابطه حسنه برقرار کنند این رابطه به نفع کشورهای اسلامی است. منتها در این صحنه ممکن است فرصت‌طلبی‌هایی هم وجود داشته باشد. این فرصت‌طلبی‌ها شبیه فرصت‌طلبی‌های امارات متحده عربی است. امارات تلاش دارد عادی سازی روابط خود با اسرائیل را با سفر به ایران و گفت‌وگو با مقامات ایرانی توجیه کند. آن هم به این شکل که امارات با همه کشورها چه دوست و چه دشمن رابطه دارد. این مورد یعنی سوءاستفاده از روابط با ایران. امارات برای اینکه در عرصه کشورهای اسلامی به خیانت و رابطه با اسرائیل متهم نشود؛ تلاش می‌کند رابطه خود را با ایران حفظ کند. البته ممکن است سایر کشورها نیز چنین سیاستی را دنبال کنند که همزمان با برقراری رابطه با ایران رابطه با کشورهای ضداسلامی برقرار کرده و آن را مانند امارات توجیه کنند کما اینکه آقای اردوغان هم چنین می‌کند. اردوغان در پاسخ به اعتراضات شدید که چرا با تل‌آویو رابطه دارید؟ با این بهانه که ترکیه با همه کشورها رابطه دارد؟ خیانت به کشورهای اسلامی را توجیه می‌کند.

◀ شاهدیم که رژیم صهیونیستی بازی جدیدی را در مرزهای شمالی ایران شروع کرده است. تل‌آویو چرا به سیاستگذاری در آذربایجان علیه ایران ورود کرده است. نبت تل‌آویو علیه ایران در آذربایجان چیست؟

تل‌آویو در آذربایجان عامل ناتوست. رژیم تل‌آویو در مقایسه با تهران وزنی ندارد. این رژیم از نظر جغرافیایی نیز یک بیستم یکی از استان‌های ایران وسعت ندارد. اگر ایران را به ۴۵۰۰ قسمت تقسیم کنیم، غزه به اندازه یک قسمت آن خواهد بود. تل‌آویو در برابر غزه و مقاومت در این منطقه کوچک و درمانده است. در حال حاضر نیز از کرانه باختری هراس دارند که قدری بزرگ‌تر از غزه بوده و در حال مسلح شدن علیه تل‌آویو است. لذا اینکه اسرائیلی‌ها بخواهند علیه ایران نقش‌آفرینی نظامی کنند، غیرممکن است. اقدام نظامی اسرائیل علیه ایران یک بلوف است و متأسفانه روزنامه‌ها و رسانه‌ها بدون توجه به ضعف اسرائیل در برابر فلسطینی‌ها که علنا نمی‌توانند غزه را مهار کنند، اقدامات اسرائیل علیه ایران را توسعه‌طلبی نظامی تلقی می‌کنند. در شمال ایران یک رژیم ضعیفی وجود دارد که آذربایجان نام دارد. این رژیم از نظر ساختاری دیکتاتوری است، از نظر چرخش قدرت نیز در آذربایجان انسداد سیاسی ایجاد شده و ضعف‌های بسیار زیادی دارد. رژیم‌های ضعیف برای اینکه در قدرت بمانند عموما به کشورهای خارجی متکی می‌شوند. اسرائیلی‌ها در آذربایجان خود را دلال حمایت‌های غرب معرفی کرده‌اند. در ارتباط با اردوغان هم همین طور است. اینکه اخیرا اردوغان مقامات اسرائیل را پذیرفته به‌خاطر مشکلات اقتصادی است که برای ترکیه به وجود آمده است. از این رو اسرائیلی‌ها در آذربایجان اعلام کرده‌اند که به این کشور کمک مالی خواهند کرد که اقتصاد آذربایجان احیا شود. تل‌آویو در آمریکا دارای نفوذ است و آمریکا از مجاب به نزدیکی با آذربایجان خواهد کرد و... از این منظر تل‌آویو از این ضعف رژیم‌هایی که پایگاه مردمی ندارند ونگران آینده خود هستند، استفاده می‌کند اما در آذربایجان این ناتو است که سیاست‌گذاری راهبردی صورت داده تا هر چه بیشتر به سمت محاصره روسیه گام برداره و تصور ناتو این است که با همکاری با آذربایجان می‌تواند به خزر راه پیدا کند و روسیه را محدود کند. این سیاست راهبردی است که سال‌های سال از طرف ناتو در حال اجراست و اسرائیل نقشی در آن ندارد و تنها ممکن است توجهاتی داشته باشد که آن سیاست ناتوبه فشار علیه ایران تبدیل شود. حقوم اسرائیل در دست حزب اللهی است که طرفدار ماست. اسرائیل در شمال خود با حزب ا... در جنوب با حماس در محاصره تنها برای منافع خود تلاش می‌کنند. در جریان تنش اخیر میان آذربایجان و ارمنستان نیز شاهد سفر نانسی پلوسی رئیس مجلس نمایندگان آمریکا به ارمنستان بودیم که خود دلیل روشنی بر دخالت‌های فراسلطه‌ای آمریکاست. ضمن اینکه در همین راستا آنتونی بلینکن وزیر امور خارجه آمریکا از دیدارش با نخست وزیر ارمنستان در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل خبر داده بود و اعلام کرد که در این دیدار درباره امنیت ارمنستان گفت‌وگو شده و همچنان از طرف‌ها خواسته‌ایم تا وارد مذاکرات صلح شوند زیرا راهکار نظامی برای درگیری میان باکو و ایروان کارساز نیست. منافشه آذربایجان و ارمنستان بر سر منطقه قره باغ موضوعی است که از دهه ۹۰ میلادی وجود داشته و این دو کشور در هر برهه‌ای بر سر این مساله با یکدیگر درگیری و چالش داشته‌اند. در سال ۲۰۲۰ این درگیری‌ها شدت یافته که در نهایت آذربایجان توانست بخش‌هایی از سرزمینش را تحت کنترل خود در آورد و نهایتا با وساطت روسیه برای دستیابی به صلح طرف توافقنامه آتش بسی را امضا کردند اما هر از چندی مجددا با یکدیگر درگیر شده و هر کدام دیگری را متهم می‌کنند. در تنش اخیر نیز به نظر می‌رسد آذربایجان درصدد است تا از طریق ایجاد کریدور جدیدی راه ارتباطی با نخجوان را برای خود تعریف کند در حالی که این اقدام منافع حاکمیتی دو کشور همسایه یعنی جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان را نقض کرده و تحت تاثیر قرار می‌دهد. زیرا اگر چنین اتفاقی رخ دهد طبیعتا ایران دیگر با ارمنستان هم مرز نبوده و راه ارتباطی به سمت اوراسیا و اروپا از بین می‌رود. بنابراین تحولات کنونی ارتباط ایران با منطقه قفقاز را به‌شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد و در پی این اقدامات مجموعه واحدی از کشورها به عنوان متحدین مرز در مرزهای ایران مستقر می‌شوند و در واقع فعل و انفعالاتی که در قفقاز اتفاق می‌افتد ممکن است ایران را در حصر استراتژیک از ناحیه قفقاز شمالی قرار دهد. انتظار می‌رود این مساله به‌طور جدی در قالب گفت‌وگوهای سه جانبه با دو کشور همسایه یعنی آذربایجان و ارمنستان پیگیری و حل شود.

> عربستان از کمک به گروه‌های تجزیه‌طلب در ایران و گروه‌های تروریستی در منطقه و ایران کوتاهی نمی‌کند. کمک به تروریست‌ها از سوی عربستان مساله مهمی است که هیچ گاه از سوی تهران نادیده گرفته نمی‌شود

آسیب شناسی وقایع اخیر در گفت‌وگو با تقی آزاد ارمکی، جامعه شناس:

محدود کردن فضای مجازی گستره اعتراضات را بیشتر کرد

◀ ما با یک جامعه جدید در ایران مواجه هستیم

◀ رهبر اعتراضات کنونی «اتفاقات» است

◀ محدودیت اینترنت افراد غیر سیاسی را سیاسی کرد

آرمان ملی- احسان انصاری: نگاه جامعه شناختی به اتفاقات اخیر کشور می‌تواند تا حدود زیادی ابعاد پیچیده این اتفاقات را برای افکار عمومی جامعه روشن کند. در شرایط کنونی کشور، ما بیش از هر زمان نیاز داریم جنبه‌های گوناگون اتفاقات و اعتراضات اخیر را بررسی کنیم. جامعه‌شناسان و صاحبنظران می‌توانند به آسیب‌شناسی رفتار اجتماعی جوانان و مردم بپردازند و راهکارهای خروج از چالش‌های اجتماعی را به مسئولان گوشزد کنند. رسالت روزنامه‌ها و رسانه‌های دیگر در این شرایط طرح موضوعات دربستری است که بتواند به برقراری آرامش کمک کند. ممکن است در بیان پاره‌ای از کاستی‌ها و نقدها به عملکرد مسئولان امر تندی‌هایی وجود داشته باشد که ناشی از تلخی وقایع است و برای درمان دردهای اجتماعی بیان این نقدها چون نوشدارو ضروری به نظر می‌رسد. به همین دلیل «آرمان ملی» با دکتر تقی آزاد ارمکی، جامعه‌شناس گفت‌وگو کرده است. دکتر آزاد ارمکی معتقد است: «مهم‌ترین تغییر تجمعات اخیر نسبت به گذشته این است که تجمعات و شعارها شکل عام‌به‌خود گرفته است. یکی از دلایل عمومی شدن این تجمعات این است که گروه‌های واسط و مرجع اجتماعی همچون مطبوعات، احزاب و چهره‌های مورد قبول عموم به دلیل پاره‌ای برخوردها از میانه غایب شده‌اند به همین دلیل تجمعات امروز شکل عام به خود گرفته است. لیدر اعتراضات کنونی اتفاقات، فضای مجازی و شرایطی و وقایعی است که رخ می‌دهد. به همین دلیل این اتفاقات همچنان ادامه پیدا خواهد کرد. تنها راهی که می‌تواند شرایط را تغییر بدهد این است که مسئولان با مردم صحبت کنند و بر تغییر رویکرد گذشته و اصلاح شیوه‌ها تأکید کنند. در چنین شرایطی است که می‌توان عنوان کرد که اعتراضات به پایان خواهد رسید.

◀ چرا جنس اعتراضات اخیر با گذشته تفاوت پیدا کرده و معترضان در بیان مطالبات خود بی‌پروا تر عمل می‌کنند؟

واقعیت این است که جنس اعتراضات تغییر نکرده در گذشته عنوان می‌شد کسی با بازداشت کرده‌اند و یا گرانی‌ها باعث شده که مردم به خیابان‌ها بیایند. اتفاقی که امروز رخ داده کاهش سرمایه اجتماعی، مشکلات اقتصادی و... است که سبب اعتراض مردم شده است. این یک واقعیت است که در شرایط کنونی مردم نسبت به این موضوع اعتراض دارند. نکته دیگری که در این اتفاقات وجود دارد وجود داشت این فرصت را می‌داد که مناقشات امنیتی را حل کند. اما در حالی که نیروی اجتماعی که امروز در خیابان است نسبت به گذشته وضعیت مشخص‌تری دارد. نیروی اجتماعی اتفاقات اخیر زنان، جوانان و فضای مجازی هستند. این سه نیرو هستند که در کنار هم باعث به وجود آمدن چنین اتفاقاتی در جامعه شده‌اند.

> برخی کسانی که امروز در خیابان تجمع می‌کنند توسط فضای مجازی مدیریت می‌شوند. این در حالی است که این موضوع واقعیت ندارد و کسانی که در خیابان حاضر هستند به وسیله فضای مجازی مدیریت نمی‌شوند

◀ پس از این اتفاقات فضای مجازی و اینترنت محدود شده و پلتفرم‌های پرطرفدار فیلتر شده است. آیا این گونه اقدامات می‌توان پاسخ مناسبی به مطالبات معترضان باشد؟

این محدودیت‌ها چه تأثیری روی روند اتفاقات خواهد داشت؟

برخی کسانی که امروز در خیابان تجمع می‌کنند توسط فضای مجازی مدیریت می‌شوند. این در حالی است که کسانی که در خیابان حاضر هستند به وسیله فضای مجازی مدیریت نمی‌شوند. فضای مجازی در ایران برای اقشار مختلف مردم کاربرد متفاوت داشته است. شرایط به شکلی نیست که تنها معترضانی که در خیابان هستند از فضای مجازی استفاده کنند. فضای مجازی کسانی هستند که کسب و کار دارند و فعالیت‌های اقتصادی انجام می‌دهند. از سوی دیگر در فضای مجازی برخی فعالیت‌های علمی و پژوهشی انجام می‌دهند و از آن در این مسیر استفاده می‌کردند. بخش‌هایی از جامعه نیز در فضای مجازی فعالیت سیاسی داشتند. در چنین شرایطی هنگامی که اینترنت و فضای مجازی را محدود کردند کسانی که در این فضا فعالیت اقتصادی و علمی می‌کردند نیز با مانع مواجه شدند و به همین دلیل سیاسی شدند. این اتفاق باعث شد که جمعیتی که سیاسی نبودند نیز سیاسی شوند. به همین دلیل نیز از زمانی که فضای مجازی محدود شد مکان اعتراضات تغییر کرده و گستره بیشتری پیدا کرد. اگر چه در روزهای ابتدایی مراکز شهرها محل اعتراض بود اما پس از مدتی به محله‌ها و مناطق شرق و غرب در تهران کشیده شد.

> ما با یک جامعه جدید در ایران مواجه هستیم. نسل‌های گذشته این جامعه جدید را نمی‌فهمد. به دلیل اینکه این جامعه را نمی‌فهمد با آن اختلاف نظر دارد مشکل از نسل جدید نیست، بلکه مشکل از کسانی است که دغدغه‌های نسل جدید را درک نمی‌کنند. نسل جدید به دنبال زندگی کردن براساس دغدغه‌هایش است

◀ اعتراضات اخیر با محوریت زنان و مطالبات آنها شکل گرفته است. چه اتفاقی رخ داده که برخی برای بیان مطالبات خود به کف خیابان آمده اند؟

برخی مسئولان برخی از مسائل را بدیهی فرض کرده بودند و براساس همین مسائل گزاره‌هایی را ساخته و سازمان‌هایی را بر پا کردند. یکی از این مسائل موضوع حجاب است. موضوع دیگر توسعه بدون بورژوازی است. موضوع دیگر شکل‌گیری جامعه فرهنگی و اخلاقی بدون روشنفکری و طبقه متوسط است. این وضعیت مانند سینمایی است که بازیگر، سناریست و کارگردان ندارد. این وضعیت نتیجه تصمیماتی است که در گذشته گرفته شده است. نمونه بارز این وضعیت سینمای ایران است. امروز با شبکه نمایش خانگی و سینمایی که در خارج از کشور وجود دارد سینمای ایران با چالش‌های جدی مواجه شده است. از سوی دیگر در زمینه اقتصادی کسانی که فعالیت اقتصادی می‌کنند دچار مشکلات اقتصادی شده‌اند. این در حالی است که اگر بورژوازی بود این اتفاقات رخ نمی‌داد.

◀ چرا نسل جدید در بیان مطالبات خود صریح‌تر شده است؟

من با کسانی که عنوان می‌کنند نسل جدید با نسل‌های گذشته تفاوت دارد و به همین دلیل اعتراض می‌کند مخالف هستم و معتقدم نسل جدید هیچ تفاوتی با نسل گذشته ندارد. ما با یک جامعه جدید در ایران مواجه هستیم. نسل‌های گذشته این جامعه جدید را نمی‌فهمد. به دلیل اینکه این جامعه را نمی‌فهمد با آن اختلاف نظر دارد. مشکل از نسل جدید نیست و بلکه مشکل از کسانی است که دغدغه‌های نسل جدید را درک نمی‌کنند. نسل جدید به دنبال زندگی کردن براساس دغدغه‌هایشان است. باید اجازه داد نسل جدید و جامعه جدید بخش اصلی جامعه شود و این کار تنها از راه دموکراسی امکان‌پذیر است. کسانی می‌توانند حامل توسعه و دموکراسی باشند که فهم دقیقی از تحولات جامعه ایران و آینده آن و همچنین جامعه جهانی دارند. کارگران و کشاورزان نیروهایی هستند که بر اساس سیاست‌ها عمل می‌کنند. این نخبگان هستند که می‌دانند جریان تولید ثروت و سرمایه را به باید به چه سمتی هدایت کرد. از سوی دیگر نخبگان دارای فهم انتقادی و معطوف به منافع ملی هستند. به همین دلیل هنگامی که نخبگان حذف می‌شوند کسانی که در پیرامون قرار دارند دل‌مشغول مسائل دیگر می‌شوند و به همین دلیل پروژه دموکراسی و توسعه رها می‌شود. حتی این احتمال وجود دارد که با حذف نخبگان از جوامع برای همیشه پروژه دموکراسی و توسعه نیز احذف شود. در چنین شرایطی با جوامع مواجه می‌شویم که دغدغه توسعه و دموکراسی ندارد. چنین جوامعی به صورت طبیعی به سمت خشونت و خشونت طلبی حرکت خواهد کرد.

سخنگوی کمیسیون امنیت ملی مجلس:

نقش دولت‌های مخالف جمهوری اسلامی را در اغتشاشات اخیر مشاهده کردیم

سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس با بیان اینکه «متاسفانه نقش دولت‌های مخالف جمهوری اسلامی را به صورت روشن و در اغتشاشات اخیر توسط بخشی از جریاناتی که اقدامات برانداز را پیگیری می‌کردند، مشاهده و درک کردیم»، تاکید کرد: باید با ایجاد آرامش و رفع ابهاماتی که برای بخش هایی از مردم به وجود آمده است، مجدداً فضا آرام شود، در عین حال نیز حتماً باید واکنش موثری را نسبت به مداخلات کشورهای خارجی برای ناآرام سازی فضای داخل کشور نشان دهیم. ابوالفضل عمویی در حاشیه جلسه روز یکشنبه ۱۰ مهر مجلس در پاسخ به پرسشی درباره تبادل زندانیان آمریکایی طی روزهای گذشته اظهار کرد: جمهوری اسلامی ایران به موضوع تبادل زندانیان به عنوان یک موضوع انسانی نگاه می‌کند و این جدا از مباحث سیاسی است که به بین ۴ و ۴۰۱ در جریان است. وی افزود: با وساطت برخی از کشورهای منطقه در حاشیه خلیج فارس روند بخش‌هایی از تبادل زندانیان پیش رفته است. مهمترین نکته برای ما این است که برخی افراد از جمهوری اسلامی ایران نیز به صورت ظالمانه تحت بازداشت و زندان قرار گرفتند شرایط مالی این افراد نیز باید بهبود پیدا کند. سخنگوی کمیسیون امنیت ملی مجلس گفت: هم‌چنین بخشی از منابع مالی جمهوری اسلامی ایران که بر اساس قوانین تحریم های یکجانبه و ظالمانه محدود شده است باید در اختیار جمهوری اسلامی ایران برای مصارف ملی قرار بگیرد؛ این یک مطالبه جدی است و فکر می‌کنیم که با ورود و دخالت سازمان ملل متحد و کشورهای دوست بتوانیم به یک تبادل نظر و گشایشی در این زمینه دست یابیم. عمویی در پاسخ به این پرسش که آیا با توجه به وجود نگاه سیاسی در آمریکا نسبت به تبادل زندانیان و همچنین ازادسازی برخی منابع مالی ایران، آیا می‌توان که در آستانه توافق برجام قرار داریم؟ تاکید کرد: دو موضوع جداگانه مطرح است و واقعیت این است که متن مذاکرات با ۴۰۱ حدود زیادی به پیشرفت رسیده است اما در چند موضوع که بیشتر نیز درباره آن صحبت شده بود مسائل باقی مانده است؛ جمهوری اسلامی ایران نظرات خود را که نظرافنی فنی و منطقی است ارائه داده است اما به نظر می‌آید که طرف مقابل به دلیل شرایط داخلی خود و همچنین در پیش داشتن انتخابات، آمادگی حل و فصل موضوع را ندارد. وی اظهار کرد: از دید ما باید تحریم‌ها به صورت جدی و موثر و با ارائه تضمین برطرف شوند تا ما به یک توافق پایدار دست یابیم؛ بدون تضمین کافی و همچنین رفع موانع پایداری توافق جمهوری اسلامی به یک توافق صوری متمایل نیست.

نگـــــره

تحولات در قفقاز جنوبی؛ تهدید یا فرصت؟

تاکید جمهوری اسلامی ایران بر تقویت روابط با همسایگان به ویژه در منطقه قفقاز و با کشورهایی که دارای مرز مشترک هستند، واضح و مشخص است. اما تحولات اخیر و اختلافات میان آذربایجان و ارمنستان طبیعتا در این حوزه تاثیرگذار بوده و این همان نکته‌ای است که ایران نباید در سیاست راهبردی خود از آن غفلت کند. ضرورت توجه به تحولات رخ داده در این منطقه بیش از گذشته احساس می‌شود و در صورتی که اقدام بازدارندگی با راهبردی اتخاذ نشود تبعات جبران‌ناپذیری را به دنبال خواهد داشت. اهمیت استراتژیک حوزه قفقاز هم اندازه سایر کشورهای دارای مرز مشترک برای ایران نیز بسیار مهم است.